

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

МАЙДАНЕВИЧ АНАТОЛІЙ ГРИГОРОВИЧ

УДК 342.9:347.211

**НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник доктор юридичних наук, доцент
Світличний Олександр Петрович,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
професор кафедри цивільного
та господарського права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України
Стеценко Семен Григорович,
Інститут кримінально-виконавчої служби,
перший заступник директора

кандидат юридичних наук, професор
Демський Едуард Францович,
Академія праці, соціальних відносин і туризму,
професор кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права

Захист відбудеться «16» лютого 2017 року о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.004.16 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Генерала Родимцева, 19, навчальний корпус № 1, кімната 97

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус № 4, кімната 41а

Автореферат розісланий «13» січня 2017 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. В. Гафурова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасному світі забезпечення належної охорони та захисту прав інтелектуальної власності – багатоаспектне соціально-економічне, політичне і правове явище, яке є невід’ємним елементом ринкових відносин. У практичній діяльності органів виконавчої влади, їх посадових осіб, покликаних забезпечити охорону й захист прав інтелектуальної власності, виникають питання правового характеру в разі незаконного використання об’єктів права інтелектуальної власності.

Однією з правових гарантій охорони об’єктів інтелектуальної власності та захисту суб’єктивних прав власників і законних володільців об’єктів права інтелектуальної власності від незаконного використання є адміністративна відповідальність. Це завдання покликані реалізувати норми КУпАП, які передбачають адміністративну відповідальність за незаконне використання об’єктів права інтелектуальної власності. Водночас незаконне використання об’єктів інтелектуальної власності безпосередньо пов’язане із засобами забезпечення державно-владного впливу, в тому числі й за допомогою системи примусових засобів, потребує вдосконалення. Питання щодо необхідності дослідження сутності та змісту незаконного використання об’єктів інтелектуальної власності постає досить гостро у зв’язку, насамперед, зі збільшенням адміністративних правопорушень, особливостей застосування адміністративних санкцій за їх вчинення. Незважаючи на ряд монографічних досліджень, у яких розглядалися питання адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, рівень науково-теоретичного осмислення незаконного використання об’єктів інтелектуальної власності в адміністративно-правовій є недосконалим, це, у свою чергу, створює труднощі в правозастосовній діяльності.

Необхідність такого дослідження зумовлюється потребами обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення адміністративного законодавства та поглиблення системи наукових знань у сфері охорони прав інтелектуальної власності.

Теоретичним підґрунтям дисертаційного дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних учених: В. Б. Авер’янова, Г. О. Андрощука, Ю. П. Битяка, В. В. Галуцька, І. П. Голосніченка, С. Т. Гончарука, Е. Ф. Демського, Є. В. Додіна, Л. В. Ковалюк, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, В. І. Курила, І. О. Личенка, Д. М. Лук’янця, Д. Локка, Й. Е. Маміюфі, О. П. Орлюк, О. А. Підпригори, О. О. Погрібного, О. П. Світличного, С. Г. Стеценка, Ю. С. Шемшученка, Р. Б. Шишки та інших.

Окремим аспектам адміністративно-правового регулювання охорони та захисту прав інтелектуальної власності, а також діяльності органів виконавчої влади у досліджуваній сфері були присвячені дослідження І. Г. Запорожець, Ф. О. Кіриленка, О. В. Кульчицької, Г. С. Римарчук, О. В. Тандира, Є. В. Юркової, О. Ш. Чомахашвілі, А. В. Чукаєвої, думки яких знайшли своє відображення у положеннях даного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження відповідає Рекомендаціям парламентських слухань: «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» від 27 червня 2007 р., Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, основним положенням Програми розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні на 2009–2024 роки, затвердженої рішенням Колегії Державного департаменту інтелектуальної власності від 14 грудня 2009 р., протокол № 14, та плану науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Мета та задачі дослідження. Мета роботи полягала у визначенні на основі аналізу доктринальних тлумачень, узагальнення положень чинного адміністративного та спеціального законодавства та практики його застосування за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності та розроблення пропозицій напрямів його вдосконалення.

Комплексність мети, її багатоплановість зумовили необхідність вирішення таких задач:

- проаналізувати сучасний стан правової політики держави у сфері інтелектуальної власності та визначити перспективи розвитку законодавства в цій сфері;
- розкрити зміст поняття та основні ознаки адміністративно-правової охорони прав інтелектуальної власності;
- визначити характерні риси об'єктів адміністративно-правової охорони прав інтелектуальної власності;
- розкрити юридичний зміст та основні ознаки незаконного використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- з метою встановлення загальних і спеціальних ознак суб'єкта адміністративного делікту здійснити аналіз Загальної й Особливої частин КУпАП;
- розкрити характерні риси складів адміністративних деліктів незаконного використання об'єкта права інтелектуальної власності, де суб'єктом адміністративного делікту є посадова особа;
- окреслити й з'ясувати особливості суб'єкта адміністративного правопорушення – фізичної особи-підприємця як спеціального суб'єкта адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- з'ясувати особливості інституту адміністративної відповідальності юридичних осіб та визначити шляхи вирішення питання відповідальності юридичних осіб у досліджуваній сфері.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі незаконного використання об'єктів інтелектуальної власності.

Предметом дослідження є адміністративна відповідальність за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності.

Методи дослідження обрано з урахуванням мети й задач дисертаційного дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи є сучасні загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Діалектичний метод, який становить методологічну основу дисертаційного дослідження, дав змогу пізнати загальні закономірності розвитку й нормативного регулювання відносин, що складаються у сфері незаконного використання об'єктів інтелектуальної власності. Завдяки формально-логічному методу визначено існуючі правові проблеми у разі порушення прав інтелектуальної власності та діяльності органів виконавчої влади. Метод аналізу допоміг визначити колізії й прогалини, які існують у нормативно-правових актах, що врегульовують відносини у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності. Метод синтезу використовувався під час обґрунтування ролі адміністративного права в охороні прав інтелектуальної власності. Структурно-функціональний метод застосовувався для характеристики об'єктів інтелектуальної власності та класифікації суб'єктів адміністративної відповідальності. Історико-правовий метод застосовано під час розгляду нормативно-правових актів у сфері охорони прав інтелектуальної власності. Формально-юридичний метод дав можливість розкрити зміст норм права, що регулюють відносини у сфері охорони прав інтелектуальної власності. Порівняльно-правовий метод застосовувався в процесі аналізу національного та міжнародного законодавства у сфері охорони прав інтелектуальної власності, правових теорій і концепцій вітчизняних та зарубіжних науковців. За допомогою методу документального аналізу окреслено можливі шляхи вдосконалення адміністративного законодавства.

Комплексне використання цих методів допомогло оцінити законодавче регулювання охорони прав інтелектуальної власності, виявити існуючі недоліки адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності та сформулювати нові теоретичні висновки і практичні рекомендації вдосконалення адміністративного законодавства.

Емпіричною основою дослідження є аналіз чинного вітчизняного та зарубіжного законодавства, а також практики реалізації адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єктів інтелектуальної власності.

Нормативну базу дисертації складають Конституція України, закони України, спеціальне законодавство у сфері охорони прав інтелектуальної власності та інші нормативно-правові акти. У процесі виконання дисертації, враховуючи комплексний характер досліджуваної проблеми, використано наукові праці вчених у галузі теорії держави й права, конституційного, адміністративного права та процесу, цивільного, господарського та кримінального права, а також статті публіцистичного характеру. Обсяг опрацьованої літератури, вивчених і узагальнених практичних матеріалів дає підстави стверджувати про вірогідність і наукову обґрунтованість результатів виконаного дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є окремим самостійним монографічним дослідженням, у якому визначено сутність та особливості адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності.

За результатами проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

– запропоновано напрями вдосконалення теоретичних і нормативно-правових засад у разі незаконного використання об'єктів права інтелектуальної власності:

по-перше, питання про те, законним чи незаконним є використання об'єкта права інтелектуальної власності, слід визначити на підставі аналізу відповідних законів, які регулюють майнові й особисті немайнові права інтелектуальної власності;

по-друге, в процесі з'ясування змісту поняття «незаконне», що вживається в диспозиції ст. 51-2 КУпАП, треба враховувати особливості норм спеціального закону, які визначають як заборону використання об'єкта права інтелектуальної власності, так і дозволяють за певних умов використовувати такі об'єкти;

по-третє, незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності пов'язане з різними видами предмета правопорушення, що має свою специфіку, яку необхідно враховувати при кваліфікації адміністративних порушень;

по-четверте, порушення прав інтелектуальної власності можуть проявлятися в діях, які, залежно від об'єкта протиправного посягання, можливі у формах незаконного: застосування; зберігання; відтворення; виготовлення; вилучення; використання; виробництва; поширення; опублікування; підроблення; приховування; пропонування; продажу; позначення; нанесення; привласнення; тиражування;

по-п'яте, під привласненням авторства на об'єкт права інтелектуальної власності слід розуміти набуття авторства на об'єкт права інтелектуальної власності іншою особою ніж та, яка створила цей об'єкт, невизнання за фізичною особою, творчою працею якої створено об'єкт права інтелектуальної власності, авторства на цей об'єкт;

по-шосте, залежно від об'єкта адміністративно-правової охорони під іншим умисним порушенням прав на об'єкт права інтелектуальної власності треба розуміти правопорушення, яке може проявлятися у формі: плагіату; піратства; ввезення на митну територію України або вивезення за її межі об'єктів права інтелектуальної власності з порушенням прав інтелектуальної власності; порушення прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет;

по-сьоме, поняття «незаконне використання» можливе в різних формах та охоплює «інше умисне порушення» прав на об'єкт права інтелектуальної

власності, є ширшим, охоплює й інші форми адміністративних правопорушень об'єкта права інтелектуальної власності;

– сформульовано теоретичні підходи визначення особливостей адміністративної відповідальності посадової особи та фізичної особи-підприємця за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності;

– обґрунтована необхідність включення до КУпАП Глави 6-1. «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності або інше порушення прав інтелектуальної власності», до якої пропонується включити: ст. ст. 51-2, 156-3, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУпАП;

удосконалено визначення дефініції поняття «адміністративно-правова охорона прав інтелектуальної власності», під яким слід розуміти сукупність правових заходів, способів і методів, спрямованих на забезпечення й реалізацію прав суб'єктів права інтелектуальної власності, за порушення яких до правопорушників застосовуються засоби державного впливу, в тому числі методи адміністративного примусу;

набуло подальшого розвитку:

– обґрунтування необхідності законодавчої систематизації законодавства у сфері інтелектуальної власності за окремими інститутами об'єктів права інтелектуальної власності з наступною підготовкою та прийняттям Зводу законодавства України про інтелектуальну власність;

– положення про те, що недоліком адміністративного законодавства є відсутність у нормах ст. ст. 51-2, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУпАП спеціального суб'єкта адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (посадової особи та фізичної особи-підприємця);

– твердження, що не всі форми незаконного використання є такими, які потребують з боку держави застосування адміністративно-правових заходів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації положення можуть бути використані:

– в науково-дослідній роботі – положення й висновки дисертації можуть бути основою для подальшого вдосконалення законодавства у сфері охорони об'єктів права інтелектуальної власності;

– у правотворчій діяльності – для вдосконалення адміністративного законодавства, розроблення нових і вдосконалення існуючих законодавчих актів, що регулюють порядок притягнення до адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності;

– у правозастосовній діяльності – під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, накладання стягнень, перегляду судових рішень у разі притягнення осіб до адміністративної відповідальності (*довідка про впровадження в діяльність від 6 вересня 2016 р. №358/16*);

– у навчальному процесі – для підготовки навчальної та навчально-методичної літератури, а також у ході проведення лекцій і практичних занять з курсів «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Право

інтелектуальної власності» – при висвітленні питань, що стосуються адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності (*довідка про впровадження в діяльність від 16 вересня 2016 р. № 491*).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем особисто та є самостійною розробкою з обраної теми. Основні положення, висновки та пропозиції, які визначають наукову новизну й виносяться на захист, сформульовано та обґрунтовано здобувачем особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертації було оприлюднено на: Міжнародній науково-практичній конференції «Правова держава: сучасні тенденції та передумови її розбудови в Україні» (м. Тернопіль, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Дев'ять економіко-правові дискусії» (м. Львів, 2015 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Права в міжнародному та національному законодавстві» (м. Київ, 2015 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми створення інтелектуальних і індустріальних парків» (м. Київ, 2016 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у 12 наукових працях, з яких 4 статті у наукових фахових виданнях України, стаття у науковому фаховому виданні України, включеному до міжнародних наукометричних баз даних, стаття у науковому виданні іншої держави, 2 статті у наукових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних та 4 тези наукових доповідей.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 207 сторінок. Список використаних джерел налічує 218 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено мету, задачі, об'єкт, предмет і методологічну основу дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про їх апробацію та публікації за темою дисертації.

Розділ 1 **«Теоретичні та правові засади незаконного використання об'єкта інтелектуальної власності як об'єкта адміністративно-правової охорони»** складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Сучасні тенденції правової політики держави у сфері охорони прав інтелектуальної власності в Україні»* аналіз стану законодавчого регулювання відносин у сфері охорони прав інтелектуальної власності свідчить, що реалізація державної політики спрямована на охорону і захист особистих немайнових прав та майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності. Така державна політика поз'язана з механізмом правового регулювання. Для забезпечення ефективного правового механізму інтелектуальної власності

визначальне значення має законодавче регулювання. Проте цей процес є неоднозначним.

Проаналізовано досвід зарубіжних країн, який свідчить про те, що існує тенденція до кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності. Нормативно-правовому регулюванню охорони прав інтелектуальної власності притаманні особливості, які впливають зі специфіки суспільної діяльності. Правова охорона об'єктів права інтелектуальної власності регулюється численною кількістю нормативно-правових актів, що регулюють правові режими різних об'єктів права інтелектуальної власності. З огляду на значну кількість нормативно-правових актів, які регулюють охорону й захист прав інтелектуальної власності та суттєву відмінність правових інститутів, здобувач пропонує провести роздільну систематизацію нормативно-правових актів і вважає за доцільне прийняти Звід законодавства України про інтелектуальну власність.

У підрозділі 1.2 *«Поняття та основні ознаки адміністративно-правової охорони об'єкта права інтелектуальної власності»* звертається увага, що ефективна охорона прав інтелектуальної власності стає невід'ємною умовою економічного та соціального розвитку країни, значну роль у механізмі охорони якої має відігравати адміністративне право, яке мусить швидко реагувати на потреби практики, виявляти теоретичні й практичні проблеми правозастосовної діяльності та пропонувати способи їх розв'язання. Здійснено історичний аналіз становлення правової охорони права власності. Серед сучасних учених, які досліджували питання охорони права власності в Україні за часів незалежності, вагомі доробки для розкриття феномену адміністративно-правової охорони прав власності зробили представники науки адміністративного права: В. В. Галуцько, Р. О. Денчук, О. І. Личенко, О. І. Никитенко. Охорона права власності є однією з найважливіших функцій держави, де адміністративно-правова охорона прав інтелектуальної власності є однією зі складових загальної функції держави щодо охорони права власності. Розглянуто теоретико-правові засади розуміння охорони прав інтелектуальної власності як адміністративно-правової категорії й запропоновано власне визначення поняття дефініції *«адміністративно-правова охорона прав інтелектуальної власності»*.

У підрозділі 1.3 *«Об'єкти адміністративно-правової охорони інтелектуальної власності»* звертається увага, що для забезпечення ефективної охорони прав інтелектуальної власності визначальне значення має точне встановлення об'єкта права інтелектуальної власності, який підлягає охороні й захисту адміністративним законодавством. Вирішення даного питання є теоретичною і практичною платформою для вдосконалення адміністративно-правового регулювання охорони прав інтелектуальної власності.

Здійснений аналіз стану законодавчого регулювання відносин у сфері охорони прав на об'єкти права інтелектуальної власності свідчить про відсутність цілісної законодавчої класифікації об'єктів адміністративно-правової охорони. Таке становище є наслідком недостатнього підходу вітчизняного законодавця до охорони й захисту прав інтелектуальної власності

в адміністративному законодавстві. Враховуючи багатогранність і специфічність об'єктів адміністративно-правової охорони, пропонуємо в КУпАП включити Главу 6-1 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності», до якої включити: ст. ст. 51-2, 156-3, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13.

У підрозділі 1.4 *«Юридичний зміст та основні ознаки незаконного використання об'єкта права інтелектуальної власності»* дається характеристика правопорушень, передбачених ст. 51-2 КУпАП, норми якої передбачають відповідальність за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності.

Встановлено, що об'єктивна сторона правопорушення передбачає крім 1) незаконного використання; 2) привласнення авторства; 3) іншого умисного правопорушення й альтернативні форми вчинення адміністративних правопорушень. Проаналізовано адміністративне та спеціальне законодавства у сфері інтелектуальної власності, що дало можливість встановити й інші форми адміністративних правопорушень та розкрити юридичну природу поняття «незаконне використання». Форми адміністративних правопорушень, передбачених нормами ст. 51-2 КУпАП, не повною мірою розкривають об'єктивну сторону правопорушення й не охоплюють інших форм адміністративних правопорушень.

Розділ 2 «Суб'єкти адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Загальна характеристика суб'єкта адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності»* звертається увага, що суб'єктом адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, передбачених нормами ст. ст. 51-2, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУпАП, є загальний суб'єкт адміністративного правопорушення, тоді як у ст. 156-3 того ж кодексу, законодавець, крім загального суб'єкта, суб'єктом адміністративного правопорушення визначає і спеціального суб'єкта. Доведено, що суб'єктом правопорушень, передбачено нормами ст. ст. 51-2, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУпАП, може бути і спеціальний суб'єкт, який характеризується додатковими, специфічними властивостями (посадові особи та фізичні особи-підприємці).

Доведено, що повторність не охоплює адміністративних правопорушень, передбачених ст. ст. 51-2, 164-3, 164-13 КУпАП, що, у свою чергу, є недоліком адміністративного законодавства. Пропонується в чинному КУпАП закріпити положення, відповідно до якого адміністративна повторність має застосовуватись у разі вчинення адміністративних правопорушень, передбачених нормами вказаних статей.

У підрозділі 2.2 *«Адміністративна відповідальність посадових осіб за незаконне використання об'єкта інтелектуальної власності»* звертається увага

на те, що на законодавчому рівні адміністративна відповідальність посадових осіб у досліджуваній сфері закріплена ч. ч. 1, 3 і 4 ст. 156-3 КУпАП та ч. 2 ст. 459 Митного кодексу України.

Здійснено аналіз теоретичних і практичних питань адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єкта інтелектуальної власності. Встановлено, що, крім ст. 156-3 КУпАП, окремі властивості посадової особи не входять до складу проступку, але є важливими для визначення характеру й меж відповідальності посадової особи. Здійснений аналіз норм ст. ст. 51-2, 164, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУпАП дав підстави встановити, що, крім загальних ознак, у нормах вказаних статей посадова особа характеризується ще й додатковими, специфічними властивостями.

У підрозділі 2.3 *«Фізична особа-підприємець як спеціальний суб'єкт незаконного використання об'єкта права інтелектуальної власності»* встановлено основні ознаки фізичної особи-підприємця (далі – ФОП), який притягується до адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності. З урахуванням характеру нормативно-правового регулювання ФОП доведено, що його підприємницька діяльність повинна відповідати взятим у поєднанні ознакам, закріпленим у законодавстві. У разі притягнення ФОП до адміністративної відповідальності необхідно в кожному конкретному випадку враховувати тривалість діяльності, отриманий дохід, завдану матеріальну шкоду та інші фактори. Доведено, що незважаючи на значну кількість складів адміністративних деліктів (ст. ст. 51-2, 156-3, 164, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУпАП) законодавець прямо не вказує, що спеціальним суб'єктом адміністративних правопорушень є фізична особа-підприємець.

У підрозділі 2.4 *«Юридичні особи як суб'єкти юридичної відповідальності за незаконне використання об'єкта інтелектуальної власності»* проаналізовано інститут публічно-правової відповідальності юридичної особи. З урахуванням особливостей притягнення юридичної особи до адміністративної відповідальності доведено, що питання про визнання суб'єктами адміністративної відповідальності юридичних осіб у науці адміністративного права є неоднозначними. Окреслено основні суперечності та вади законодавчого регулювання в разі визнання юридичної особи суб'єктом адміністративної відповідальності.

На підставі аналізу правозастосовної практики доведено, що в разі незаконного використання об'єкта права інтелектуальної власності держава в особі її уповноважених органів має достатньо адміністративно-правових засобів впливу на юридичних осіб (реєстрація, ліцензування, надання дозволів, реалізація адміністративно-юрисдикційних повноважень тощо), які на сьогодні є достатніми, щоб забезпечити належну охорону й захист прав інтелектуальної власності без визнання юридичних осіб суб'єктами адміністративної відповідальності.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове розв'язання наукового завдання, що полягає в розробленні теоретичних і практичних аспектів адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети.

1. Аналіз стану законодавчого регулювання відносин у сфері охорони прав інтелектуальної власності свідчить, що реалізація державної політики спрямована на охорону й захист особистих немайнових прав та майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності. Для забезпечення ефективного правового механізму інтелектуальної власності визначальне значення має законодавче регулювання. Норми права інтелектуальної власності містять численні нормативно-правові акти різної юридичної сили, які регулюють правові режими різних об'єктів інтелектуальної власності, що потребує поетапної їх систематизації за окремими інститутами об'єктів права інтелектуальної власності: авторського права і суміжних прав; об'єктів промислової власності; засобів індивідуалізації учасників господарського обороту; охорони прав на сорти рослин та породи тварин.

З огляду на суттєву відмінність указаних правових інститутів доцільно провести їх роздільну систематизацію з наступною підготовкою Зводу законодавства України про інтелектуальну власність та його прийняття.

2. На підставі аналізу нормативно-правових актів і наукових поглядів розглянуто поняття й основні ознаки адміністративно-правової охорони прав інтелектуальної власності.

Поняття «адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності» визначаємо як сукупність правових заходів, способів і методів, спрямованих на забезпечення й реалізацію прав суб'єктів права інтелектуальної власності, за порушення яких до правопорушників застосовуються засоби державного впливу, в тому числі методи адміністративного примусу.

3. Проведено дослідження об'єктів права інтелектуальної власності, охорона прав на які здійснюється різними нормативно-правовими актами. Аналіз стану законодавчого регулювання відносин у сфері охорони прав інтелектуальної власності свідчить про відсутність цілісної законодавчої класифікації об'єктів адміністративно-правової охорони. Таке становище є наслідком недостатнього підходу вітчизняного законодавця до охорони та захисту права інтелектуальної власності в адміністративному законодавстві. Враховуючи багатогранність і специфічність об'єктів адміністративно-правової охорони з метою вдосконалення адміністративного законодавства пропонуємо в чинний КУпАП включити Главу 6-1 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності або інше умисне порушення прав інтелектуальної власності», до якої включити ст. ст. 51-2, 156-3, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУпАП.

4. На основі юридичного аналізу характеристики незаконного використання об'єкта права інтелектуальної власності, викладеної у ст. 51-2 КУпАП, під незаконним використанням об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства на об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності розуміють таке:

– по-перше, питання про те, законним чи незаконним є використання об'єкта права інтелектуальної власності, слід визначити на підставі аналізу відповідних законів, які регулюють майнові й особисті немайнові права інтелектуальної власності;

– по-друге, при з'ясуванні змісту поняття «незаконне», що вживається в диспозиції ст. 51-2 КУпАП, треба враховувати особливості норм спеціального закону, які визначають як заборону використання об'єкта права інтелектуальної власності, так і дозволяють за певних умов використовувати такі об'єкти;

– по-третє, незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності пов'язане з різними видами предмета правопорушення, що має свою специфіку, яку необхідно враховувати при кваліфікації адміністративних порушень;

– по-четверте, порушення прав інтелектуальної власності можуть проявлятися в діях, які залежно від об'єкта протиправного посягання можливі у формах незаконного: застосування; зберігання; відтворення; виготовлення; вилучення; використання; виробництва; поширення; опублікування; підроблення; приховування; пропонування; продажу; позначення; нанесення; привласнення; тиражування;

– по-п'яте, під привласненням авторства на об'єкт права інтелектуальної власності слід розуміти набуття авторства на об'єкт права інтелектуальної власності іншою особою, ніж та, яка створила цей об'єкт, невизнання за фізичною особою, творчою працею якої створено об'єкт права інтелектуальної власності авторства на цей об'єкт;

– по-шосте, залежно від об'єкта адміністративно-правової охорони під іншим умисним порушенням прав на об'єкт права інтелектуальної власності треба розуміти правопорушення, яке може проявлятися у формі: плагіату; піратства; ввезення на митну територію України або вивезення за її межі об'єктів права інтелектуальної власності з порушенням прав інтелектуальної власності; порушення прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет;

– по-сьоме, поняття «незаконне використання», можливе в різних формах й охоплює «інше умисне порушення» прав на об'єкт права інтелектуальної власності є ширшим, охоплює й інші форми адміністративних правопорушень об'єкта права інтелектуальної власності.

5. Обґрунтовано, що в разі вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 51-2 КУпАП, незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності може здійснюватися як щодо одного, так і щодо кількох об'єктів адміністративно-правової охорони.

Встановлено, що не всі форми незаконного використання є такими, що потребують з боку держави застосування адміністративно-правових заходів.

Звернено увагу, що важливим є питання про відмежування адміністративних правопорушень від кримінальних, господарських і цивільно-правових. З цією метою обґрунтована необхідність здійснення правового аналізу конкретних ознак, встановлених законодавчими актами для правильної класифікації порушень і вирішення питання про притягнення особи до адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності.

6. Адміністративна відповідальність за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності є різновидом юридичної відповідальності, якій притаманні всі види останньої, а саме те, що адміністративна відповідальність встановлюється КУпАП та Митним кодексом України, реалізується через процесуальні норми та застосовується відповідними державними органами за скоєне порушення прав інтелектуальної власності. Адміністративний кодекс дає можливість виокремити такі категорії суб'єктів адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності:

- 1) фізичну осудну особу, яка на момент вчинення адміністративного правопорушення досягла шістнадцятирічного віку;
- 2) посадову особу;
- 3) фізичну особу-підприємця (суб'єкта підприємницької діяльності).

Адміністративна відповідальність посадової особи та фізичної особи-підприємця не повною мірою відображено в КУпАП: посадової особи в нормах ст. ст. 51-2, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 і фізичної особи-підприємця в нормах в ст. ст. 51-2, 156-3, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13.

7. Кваліфікуючою обставиною кваліфікованого складу делікту є факт скоєння особою повторного адміністративного правопорушення. Склад адміністративних правопорушень, що обтяжують відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності, передбачено ст. ст. 156-3, 164-6, 164-7, 164-9 КУпАП. Звертається увага, що повторність не охоплює адміністративних правопорушень, передбачених нормами ст. ст. 51-2, 164-3, 164-13 КУпАП, що є недоліком адміністративного законодавства.

Адміністративна повторність має застосовуватися за однорідне повторне правопорушення, що було вчинене протягом року, за яке особа вже піддавалася адміністративному стягненню, при вчиненні адміністративних правопорушень за порушення прав інтелектуальної власності, передбачених нормами ст. ст. 51-2, 164-3, 164-13 КУпАП. Пропонуємо в чинному КУпАП закріпити положення, відповідно до якого адміністративна повторність має застосовуватися в разі вчинення адміністративних правопорушень, передбачених нормами вказаних статей.

8. На підставі здійсненого аналізу адміністративного та спеціального законодавства у сфері охорони прав інтелектуальної власності встановлено, що норми ст. 156-3 КУпАП та ст. 459 Митного кодексу України, крім загальних ознак, у складах адміністративних правопорушень (ст. ст. 51-2, 164, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУпАП) суб'єкт адміністративного делікту

характеризується ще й додатковими, специфічними властивостями, які є характерними в разі відповідальності посадових осіб.

Поняття спеціального суб'єкта адміністративної відповідальності повинні відображатись крізь призму ознак, які мають бути включені до складу адміністративних правопорушень за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності.

9. Обґрунтовано, що в разі порушення суб'єктом господарювання (його посадовою особою) діяльності, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування, законодавець у ст. 164 КУпАП не повною мірою відобразив суб'єкта адміністративного делікту (посадову особу).

Незважаючи на те, що основним об'єктом адміністративного проступку (ст. 164 КУпАП) є порушення порядку провадження господарської діяльності, санкції адміністративно-правової норми не повною мірою виражено в змісті цього акта, що потребує звернення до інших правових актів. Таким правовим актом у досліджуваній сфері є Закон України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування», що дало змогу з'ясувати доцільність надання права складати протоколи про порушення порядку провадження господарської діяльності державним інспектором з питань інтелектуальної власності.

З урахуванням характеру законодавчого регулювання аргументовано доцільність включення до ч. 1 ст. 255 КУпАП «Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення» абзацу п. 10 в такій редакції:

10) державні інспектори з питань інтелектуальної власності (ст. ст. 51-2, 164-9, 164-13, ст. 164 – в частині порушення порядку провадження господарської діяльності, пов'язаної з порушенням вимог до діяльності з виробництва дисків для лазерних систем зчитування, матриць і надання недостовірної інформації щодо відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства, 186-7 – в частині недоставляння або порушення строку доставляння обов'язкового безоплатного примірника патентних документів).

10. Визначено особливості суб'єкта адміністративного правопорушення – фізичної особи-підприємця як спеціального суб'єкта адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності, передбачених нормами ст. ст. 51-2, 156-3, 164, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУпАП. У названих статтях йдеться про специфічний правовий статус фізичної особи-підприємця, що обумовлює закріплення за цим суб'єктом проступку таких спеціальних ознак, які притаманні лише фізичній особі-підприємцю і виникають на підставі спеціальних нормативно-правових актів, що відображають специфіку правового статусу цих суб'єктів з метою диференціювати їх відповідальність.

11. Адміністративна відповідальність фізичної особи-підприємця за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності має суттєві

особливості, які не повною мірою відповідають правовій дійсності. Адміністративним законодавством не закріплені особливості адміністративної відповідальності цього суб'єкта. Обґрунтовано, що при вирішенні питання про притягнення до адміністративної відповідальності фізичної особи-підприємця (спеціального суб'єкта) необхідне ретельне з'ясування правових ознак цього суб'єкта.

Ознаки, що характеризують фізичну особу-підприємця як спеціального суб'єкта адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності, поділено на спеціальні ознаки, що характеризують правопорушення як підприємницьку діяльність.

12. З'ясовано особливості інституту адміністративної відповідальності юридичних осіб. Доведено, що сьогодні існує багато законодавчих підстав для відповідальності юридичних осіб за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності, яка значною мірою впливає на стан охорони інтелектуальної власності через застосування різноманітних правових заходів.

Обґрунтовано, що держава в особі уповноважених державних органів та їх посадових осіб має достатньо адміністративно-правових заходів впливу на юридичних осіб (реєстрація, ліцензування, надання дозволів тощо), які нині є достатніми аби забезпечити належну охорону та захист прав інтелектуальної власності без визнання юридичних осіб суб'єктами адміністративної відповідальності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Майданевич А. Г. Незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності: адміністративний аспект / А. Г. Майданевич // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. – Вип. 2–3. – Т. 4. – С. 77–82.

2. Майданевич А. Г. Адміністративна відповідальність посадових осіб та фізичних осіб-підприємців за порушення прав інтелектуальної власності / А. Г. Майданевич, О. П. Світличний // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. Серія «Право та державне управління». – 2015. – № 3–4 (16). – С. 34–38. *(Здобувачем особисто проведено дослідження підстав притягнення посадових осіб та фізичних осіб-підприємців до адміністративної відповідальності).*

3. Майданевич А. Г. Основні ознаки адміністративно-правової охорони прав інтелектуальної власності / А. Г. Майданевич // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – № 4. – С. 83–87.

4. Майданевич А. Г. Юридичні особи як суб'єкти юридичної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності / А. Г. Майданевич // Юридичний науковий електронний журнал. – 2016. – № 2. – С. 71–73.

**Стаття у науковому фаховому виданні України,
включеному до міжнародних наукометричних баз даних**

5. Майданевич А. Г. Суб'єкти адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності / А. Г. Майданевич // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Право». – 2016. – Вип. 243. – С. 176–183.

Стаття у науковому виданні іншої держави

6. Майданевич А. Г. Відповідальність посадових осіб за порушення прав інтелектуальної власності / А. Г. Майданевич // Международный научный журнал. – 2016. – № 2 (179). – С. 149–151.

Статті в інших наукових виданнях України,

включених до міжнародних наукометричних баз даних:

7. Майданевич А. Г. Поняття і основні ознаки адміністративно-правової охорони прав інтелектуальної власності / А. Г. Майданевич // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 10. – С. 28–31.

8. Майданевич А. Г. Юридичний зміст порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності: поняття й основні ознаки / А. Г. Майданевич // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 11. – С. 29–32.

Тези наукових доповідей:

9. Майданевич А. Г. Сучасні тенденції національної правової політики у сфері інтелектуальної власності / А. Г. Майданевич // Правова держава: сучасні тенденції та передумови її розбудови в Україні: Міжнародна науково-практична конференція, м. Тернопіль, 30 жовтня 2015 року: тези доповіді. – Тернопіль, 2015. – С. 81–83.

10. Майданевич А. Г. Основні ознаки та підстави адміністративної відповідальності за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності / А. Г. Майданевич // Дев'яті економіко-правові дискусії: Міжнародна науково-практична конференція, м. Львів, 1 грудня 2015 року: тези доповіді. – Львів, 2015. – С. 135–138.

11. Майданевич А. Г. Характеристика суб'єкта адміністративної відповідальності за права інтелектуальної власності / А. Г. Майданевич // Права людини в міжнародному та національному законодавстві: Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Київ, 10 грудня 2015 року: тези доповіді. – К., 2015. – С. 136–139.

12. Майданевич А. Г. Фізична особа-підприємець як суб'єкт адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності / А. Г. Майданевич // Актуальні проблеми створення інтелектуальних і індустріальних парків: Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Київ, 22 лютого 2016 року: тези доповіді. – К., 2016. – С. 62–65.

АНОТАЦІЯ

Майданевич А. Г. Незаконне використання об'єктів інтелектуальної власності: адміністративно-правовий аспект. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, 2017.

Дисертацію присвячено дослідженню незаконного використання об'єктів права інтелектуальної власності. На основі сучасних методологічних підходів, доктринального аналізу теоретичних джерел адміністративно-правової науки, узагальнення нормотворчої та правозастосовної практики у сфері охорони й захисту суб'єктивних прав власників і законних користувачів об'єктів інтелектуальної власності запропоновано нові або уточнено визначення низки адміністративно-правових категорій і понять.

Проведено дослідження об'єктів права інтелектуальної власності, охорона прав на які здійснюється різними нормативно-правовими актами. Враховуючи багатогранність і специфічність об'єктів адміністративно-правової охорони з метою вдосконалення адміністративного законодавства пропонується в чинний КУпАП включити Главу 6-1 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності або інше умисне порушення прав інтелектуальної власності», до якої включити ст. ст. 51-2, 156-3, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУпАП.

На підставі узагальнення норм адміністративного та спеціального законодавства, вивчення й аналізу практичного матеріалу системно і комплексно досліджується адміністративно-правовий аспект незаконного використання об'єктів права інтелектуальної власності. Досліджено юридичний зміст, поняття та основні ознаки незаконного використання об'єктів права інтелектуальної власності. Визначено основні недоліки адміністративної відповідальності за незаконного використання об'єктів права інтелектуальної власності та обґрунтовано пропонуються шляхи вдосконалення адміністративного законодавства.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, об'єкти інтелектуальної власності, незаконне використання, суб'єкти адміністративної відповідальності, адміністративно-правова охорона.

АННОТАЦИЯ

Майданевич А. Г. Незаконное использование объектов интеллектуальной собственности: административно-правовой аспект. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Киев, 2017.

Диссертация посвящена исследованию незаконного использования объектов интеллектуальной собственности. На основе современных методологических подходов, доктринального анализа теоретических источников административно-правовой науки, обобщения нормотворческой и правоприменительной практики в сфере охраны и защиты субъективных прав собственников и законных пользователей объектов интеллектуальной собственности предложены новые или уточнены определения ряда административно-правовых категорий и понятий.

На основании анализа нормативно-правовых актов и научных взглядов рассмотрено понятие и основные признаки административно-правовой охраны прав интеллектуальной собственности. Понятие «административно-правовая охрана права интеллектуальной собственности» определяем, как совокупность правовых мер, способов и методов, направленных на обеспечение и реализацию прав субъектов права интеллектуальной собственности, за нарушение которых к правонарушителям применяются средства государственного воздействия, в том числе методы административного принуждения.

Осуществлено исследование объектов права интеллектуальной собственности. Учитывая многогранность и специфичность объектов административно-правовой охраны, с целью совершенствования административного законодательства предлагается в действующий КУоАП включить Главу 6-1 «Нарушение прав на объект права интеллектуальной собственности или другое умышленное нарушение прав интеллектуальной собственности», в которую включить ст. ст. 51-2, 156-3, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУоАП.

На основании обобщения норм административного и специального законодательства, изучения и анализа практического материала системно и комплексно исследуются административно-правовой аспект незаконного использования объектов права интеллектуальной собственности. Исследовано юридическое содержание, понятие и основные признаки незаконного использования объектов интеллектуальной собственности.

Анализ административного и специального законодательства в сфере охраны прав интеллектуальной собственности позволил выяснить, что кроме ст. 156-3 КУоАП и ст. 459 Таможенного кодекса Украины отдельные свойства должностного лица не входят в состав проступка, но являются важными для определения характера и пределов ответственности за совершенное правонарушение. С этой целью осуществлен анализ ст. ст. 51-2, 164, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУоАП. Содержание указанных статей позволяет определить, что, кроме общих признаков, в составах административных правонарушений субъект характеризуется еще и дополнительными, специфическими свойствами, являющимися характерными для должностных лиц.

Совершение административного правонарушения, предусмотренного ст. 51-2 КуоАП, возможно, как путем единичного незаконного использования объекта права интеллектуальной собственности, так и путем их множественности, которое является системой, где нарушается не один, а несколько различных объектов права интеллектуальной собственности.

Важным является вопрос об разграничении административных правонарушений на уголовные, хозяйственные и гражданско-правовые. С этой целью необходимо проанализировать конкретные признаки, предусмотренные указанными законодательными актами и нормами специальных законов для правильной классификации нарушений с целью решения вопроса о привлечении виновного лица к юридической ответственности.

Определены основные недостатки административной ответственности за незаконное использование объектов права интеллектуальной собственности и обоснованно предлагаются пути совершенствования административного законодательства.

Ключевые слова: административная ответственность, объекты интеллектуальной собственности, незаконное использование, субъекты административной ответственности, административно-правовая охрана.

ANNOTATION

Maidanevych A. G. Illegal use of intellectual property items: administrative and legal aspect. – The manuscript.

The Dissertation for a Candidate's Degree in jurisprudence with the speciality 12.00.07 – Administrative Law and Process; Financial Law; Information Law. – National University of Life and Environment of Science of Ukraine, Kyiv, 2017.

The Dissertation is devoted to the study of illegal use of intellectual property items. Based on modern methodological approaches, doctrine analysis of theoretical sources of administrative legal science, generalization of norm setting and law-enforcement practice in the field of security and protection of legal rights of owners and legitimate users of intellectual property items, the new definitions are proposed and definitions of a number of administrative and legal categories and concepts are clarified.

The research of intellectual property items was conducted, protection of which is carried out by different regulatory legal acts. Taking into account the complexity and specificity of items of administrative and legal protection, with the aim of improving the administrative legislation it is proposed to integrate Chapter 6-1 «Infringement of intellectual property rights or other intentional infringement of intellectual property rights» into the current Code of Ukraine on Administrative Offences, and this chapter should include: articles 51-2, 156-3, 164-3, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 of the Code of Ukraine on Administrative Offences.

Based on generalization of norms of the administrative and special legislation, study and analysis of practical matters, the administrative and legal aspect of illegal use of intellectual property items is investigated systematically and comprehensively. The legal content, concept and the essential features of illegal use of intellectual property items are studied.

Defined the main shortcomings of administrative responsibility for illegal use of objects of intellectual property rights and reasonably suggests ways to improve the administrative legislation.

Key words: administrative responsibility, intellectual property items, illegal use, subjects of administrative responsibility, administrative and legal protection.